

24.8.2026

Työ- ja elinkeinoministeriö

Yleisiä huomioita esityksestä

Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi valtioneuvustuksesta työvoimaviranomaiselle pitkäaikaistyöttömien osaamisen kehittämiseksi vuosina 2026–2028.

Yleistä

AMKE pitää osaamiseteliä tavoitteeltaan kannatettavana. Erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden voimakas kasvu aiheuttaa huomattavia kustannuksia yhteiskunnalle ja yksilöille sekä hidastaa talouskasvua. Lisäksi työmarkkinoiden äkilliset rakennemuutokset sekä työ- ja elinkeinoelämän muuttuvat osaamistarpeet lisäävät tarvetta nopeasti saavutettaville ja työelämälähtöisille osaamisen kehittämisen mahdollisuuksille.

AMKE katsoo, että osaamisetelin toimeenpanossa on tärkeää huolehtia sen kohdentumisesta tarkoituksenmukaisesti koulutukseen eikä työvoimaviranomaisen hallinnollisiin toimiin. AMKEN näkemyksen mukaan osaamiseteliä tulee voida käyttää joustavasti erilaisiin yksilöllisiin osaamistarpeisiin. Pitkäaikaistyöttömien joukko on heterogeeninen, eikä heidän työllistymistään voida edistää yhdellä koulutusmallilla. Suuri haaste on se, ettei monella pitkäaikaistyöttömällä ole lainkaan perusteen jälkeistä koulutusta tai osaamista ei ole päivitetty työmarkkinoiden tarpeisiin.

Ammatillisessa koulutuksessa lähtökohtana on yksilön olemassa olevan osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen sekä puuttuvan osaamisen hankkiminen. Tätä periaatetta tulee hyödyntää myös osaamisetelissä. Tarkoituksenmukaista ei aina ole suorittaa kokonaista tutkintoa, vaan työllistymisen kannalta ratkaiseva osaaminen voi muodostua yhdestä tai useammasta tutkinnon osasta, tutkinnon osaa pienemmästä osaamiskokonaisuudesta tai esimerkiksi tietyn työtehtävän edellyttämästä pätevyydestä, luvasta tai kortista.

AMKE nostaakin esiin, ettei asetuksen toimeenpanossa saa syntyä liian kapeaa tulkintaa siitä, millaista koulutusta osaamisetelillä voidaan hankkia. Koulutuksen tulee voida olla lyhytkestoista, modulaarista ja työelämän tarpeisiin kohdentuvaa silloin, kun tämä vastaa työnhakijan palvelutarvetta. Samalla on tärkeää, että osaamisetelin avulla voidaan työllistymisen edistämisen lisäksi tukea myös sellaisia osaamiskokonaisuuksia, jotka muodostavat tarkoituksenmukaisen polun kohti tutkintoa tai laajempaa ammatillista pätevyyttä.

Lainsäädäntöä työttömyysetuudella kouluttautumisen ja osaamisen täydentämisen mahdollisuuksista on tulkittu eri tavoin, mikä osoittaa sääntelyn olevan nykyisellään monimutkaista. Eriävät tulkinnot ovat johtaneet alueellisiin eroihin ja heikentäneet työttömien työnhakijoiden yhdenvertaista kohtelua. AMKE korostaa, ettei osaamisetelin tule lisätä järjestelmän monimutkaisuutta yksilön näkökulmasta, vaan päinvastoin tukea osaamisen kehittämisen mahdollisuuksia.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät tulee tunnistaa keskeisinä kouluttajina

Ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on laaja kokemus aikuisten osaamisen kehittämisestä ja työelämälähtöisten koulutuskokonaisuuksien toteuttamisesta. AMKE pitää tärkeänä, että osaamiseteliin varatulla rahoituksella kilpailutetaan tai hankitaan koulutuksia hyödyntämällä olemassa olevia rakenteita sekä huomioimalla sekä julkis- ja yksityisoikeudelliset toimijat.

AMKE painottaa, että työvoimaviranomaisen ja koulutuksen järjestäjän yhteistyön tulee olla sujuvaa ja mahdollistaa asiakkaalle tarkoituksenmukainen koulutuspolku. Tämä edellyttää myös sitä, että työvoimaviranomaisilla on riittävä tieto alueensa koulutustarjonnasta ja koulutuksen järjestäjillä mahdollisuus tehdä yhteistyötä työvoimaviranomaisten kanssa asiakkaan osaamistarpeen ratkaisemiseksi.

Osaamissetelin tulee vastata alueellisiin työvoima- ja osaamistarpeisiin

AMKE katsoo, että osaamissetelin vaikuttavuuden kannalta on keskeistä, että koulutus kytkeytyy todellisiin työmarkkinoiden osaamistarpeisiin. Pitkäaikaistyöttömän osaamisen kehittäminen ei ole tarkoituksenmukaista, jos hankittu osaaminen ei paranna hänen mahdollisuuksiaan työllistyä. AMKE painottaa, että mahdollisuus osaamisen hankkimiseen on yksilöllisesti monipuolisin keinoin kuten esimerkiksi oppisopimuskoulutusta hyödyntämällä.

Työvoimaviranomaisten, koulutuksen järjestäjien, alueen elinkeinoelämän sekä muiden keskeisten toimijoiden yhteistyötä tulee AMKEN näkemyksen mukaan vahvistaa pitkäaikaistyöttömyyden hoidossa sekä osaamissetelin toimeenpanossa. Näin voidaan tunnistaa sellaisia lyhyitä ja joustavia koulutuksia ja osaamiskokonaisuuksia, joilla voidaan vastata alueellisiin rekrytointi- ja osaajatarpeisiin.

Samalla tulee huolehtia siitä, että asiakkaan yksilöllinen palvelutarve säilyy keskiössä. Alueellisen työvoimatarpeen ei tule johtaa siihen, että työnhakijalle tarjotaan koulutusta, joka ei vastaa hänen aiempaa osaamistaan, edellytyksiään tai realistista työllistymispolkuaan.

AMKE pitää tärkeänä, että osaamissetelillä voidaan vastata työllistymisen kannalta keskeisiin osaamistarpeisiin. Kielitaidon kehittäminen on perusteltua silloin, kun suomen tai ruotsin kielen taito muodostaa esteen työllistymiselle. Samalla osaamissetelin tulee mahdollistaa myös muiden työelämässä tarvittavien valmiuksien, kuten digitaalisten taitojen, työelämätaitojen ja muun yleisen osaamisen vahvistaminen.

Vaikuttavuutta tulee seurata

AMKE katsoo, että osaamissetelin vaikuttavuutta tulee arvioida systemaattisesti. Arvioinnissa tulee tarkastella palvelujen käyttöä, osaamisen kehittymistä, koulutusten loppuun suorittamista sekä siirtymiä työhön ja koulutukseen. Vaikuttavuutta tulee arvioida myös suhteessa siihen, millaista osaamista työmarkkinoilla tarvitaan ja miten koulutus on vastannut alueellisiin työvoimatarpeisiin.

Seurannan tulee kuitenkin perustua mahdollisimman pitkälle olemassa olevaan tietoon. AMKE painottaa, että koulutuksen järjestäjille ei tule muodostaa uusia pysyviä manuaalisia raportointi- tai tiedonkeruovelvoitteita osaamissetelin toimeenpanon myötä. Tiedonkeruun ja vaikuttavuuden arvioinnin vastuut tulee määritellä selkeästi eri toimijoiden kuten työvoimaviranomaisten ja koulutuksen järjestäjien välillä.

Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry

Veli-Matti Lamppu
toimitusjohtaja

Emma Holsti
asiantuntija

Lisätiedot: